

ZALECENIE KOMISJI (UE) 2023/2407

z dnia 20 października 2023 r.

dotyczące ubóstwa energetycznego

KOMISJA EUROPEJSKA,

uwzględniając Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, w szczególności jego art. 292,

a także mając na uwadze, co następuje:

- (1) Z najnowszych danych wynika, że w 2022 r. około 40 mln Europejczyków we wszystkich państwach członkowskich, a więc 9,3 % ludności Unii, nie było w stanie odpowiednio ogrzać swoich domów. Jest to gwałtowny wzrost w porównaniu z 2021 r., kiedy w takiej sytuacji było 6,9 % ludności ⁽¹⁾. Odsetek ten wzrósł ponad dwukrotnie w przypadku osób o niższych dochodach. Dane te świadczą o powadze sytuacji, która wymaga od decydentów podjęcia działań i zwalczania podstawowych przyczyn ubóstwa energetycznego w ramach uczciwej i sprawiedliwej transformacji, w której nikt nie zostanie pozostawiony w tyle.
- (2) Ubóstwo energetyczne jest zjawiskiem wielowymiarowym. W wielu przypadkach takie ubóstwo wynika głównie z trzech podstawowych przyczyn, związanych z wysokimi wydatkami na energię w stosunku do budżetu gospodarstw domowych, niskimi poziomami dochodów oraz niską charakterystyką energetyczną budynków i urządzeń. Na sytuację gospodarstwa domowego mogą dodatkowo wpływać czynniki geograficzne i klimatyczne, cechy charakterystyczne gospodarstwa domowego, płeć, stan zdrowia domowników oraz szczególne potrzeby gospodarstwa domowego w zakresie energii i transportu. Z natury gospodarstwa domowe o większych potrzebach energetycznych, do których należą rodziny z dziećmi, osoby z niepełnosprawnościami i osoby starsze, są również bardziej narażone na ubóstwo energetyczne i jego skutki. Kobiety, a w szczególności kobiety samotnie wychowujące dzieci i kobiety starsze, są również szczególnie dotknięte ubóstwem energetycznym ze względu na nierówności strukturalne w rozkładzie dochodów, status społeczno-ekonomiczny i lukę opiekuńczą w kontekście płci.
- (3) Od połowy 2021 r. wysokie ceny energii wpływają na unijne rynki energii. Coraz więcej osób ma trudności z opłaceniem rachunków za energię. Problem ten nie dotyczy tylko obywateli o niskich dochodach i znajdujących się w trudnej sytuacji, którzy przeznaczają nieproporcjonalnie dużą część swoich dochodów na energię, ale również wielu obywateli o średnich dochodach. Unia działała zjednoczona zgodnie z odpowiednimi ramami europejskimi i zobowiązaniami międzynarodowymi, aby poprawić sytuację swoich obywateli. Wciąż jednak potrzeba dalszych, dobrze ukierunkowanych działań na szczeblu krajowym.
- (4) W Europejskim filarze praw socjalnych ogłoszonym wspólnie przez Parlament Europejski, Radę i Komisję 17 listopada 2017 r. ⁽²⁾ oraz w przyjętych w 2015 r. celach zrównoważonego rozwoju ONZ ⁽³⁾ uznano energię za jedną z usług podstawowych, do których każdy ma prawo dostępu. Osobom potrzebującym należy zapewnić wsparcie w zakresie dostępu do tych usług. W filarze odniesiono się także do prawa do odpowiedniej pomocy i ochrony przed przymusowymi eksmisjami z mieszkań ⁽⁴⁾.
- (5) W Europejskim Zielonym Ładzie ⁽⁵⁾ podkreślono, że transformacja musi przebiegać zarazem w sprawiedliwy i sprzyjający włączeniu społecznemu sposób, a na pierwszym miejscu należy stawiać ludzi i nie wolno tracić z oczu regionów, sektorów przemysłu, pracowników, gospodarstw domowych i konsumentów, którzy w procesie tej transformacji będą borykać się z największymi trudnościami. Ponadto w komunikacie Komisji pt. „Silna Europa socjalna na rzecz sprawiedliwej transformacji” ⁽⁶⁾ podkreślono, że dzięki wdrożeniu Europejskiego Zielonego Ładu Unia będzie dysponowała narzędziami, które pozwolą jej realizować ambitne zamierzenia, jeżeli chodzi o pozytywną konwergencję społeczno-gospodarczą, sprawiedliwość społeczną i wspólny dobrobyt.

⁽¹⁾ Źródło: Eurostat (ilc_mdes01).

⁽²⁾ Międzyinstytucjonalna proklamacja Europejskiego filaru praw socjalnych (Dz.U. C 428 z 13.12.2017, s. 10).

⁽³⁾ Przekształcamy nasz świat: Agenda na rzecz zrównoważonego rozwoju 2030 (un.org), A/RES/70/1.

⁽⁴⁾ Zasada 19 „Mieszkalnictwo i pomoc dla bezdomnych” i zasada 20 „Dostęp do podstawowych usług”.

⁽⁵⁾ Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady Europejskiej, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów, Europejski Zielony Ład, COM(2019) 640 final.

⁽⁶⁾ Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów, Silna Europa socjalna na rzecz sprawiedliwej transformacji (COM(2020) 14 final).

- (6) Zalecenie (UE) 2020/1563 ⁽⁷⁾ i towarzyszący mu dokument roboczy służb Komisji ⁽⁸⁾ zawierają wytyczne dotyczące ubóstwa energetycznego, a także definicję terminu „znacząca liczba gospodarstw domowych dotkniętych ubóstwem energetycznym”. Określono w nim zestaw 13 wskaźników odzwierciedlających różne aspekty ubóstwa energetycznego, z których państwa członkowskie mogą wybrać te, które są dostępne i istotne w ich kontekście, w celu zidentyfikowania ubóstwa energetycznego na swoim terytorium. Przewidziano możliwość wykorzystania alternatywnych zbiorów danych w celu odzwierciedlenia realiów lokalnych, takich jak przegrzewanie latem, płeć i pochodzenie etniczne, a także powiązania danych dotyczących dochodów i zużycia energii, aby zrozumieć wyzwania związane z przystępnością cenową, przed jakimi stoją gospodarstwa domowe dotknięte ubóstwem energetycznym.
- (7) W zaleceniu Rady w sprawie zapewnienia sprawiedliwej transformacji w kierunku neutralności klimatycznej ⁽⁹⁾ przypomniano, że sprawiedliwość i solidarność to podstawowe zasady polityki Unii w zakresie zielonej transformacji oraz warunek szerokiego i trwałego poparcia publicznego.
- (8) Cele określone w Europejskim filarze praw socjalnych, celach zrównoważonego rozwoju, Europejskim Zielonym Ładzie, zaleceniu Rady w sprawie sprawiedliwej transformacji i zaleceniach Komisji dotyczących ubóstwa energetycznego stanowią ramy umożliwiające identyfikację ubóstwa energetycznego w państwach członkowskich przez położenie nacisku na zasady dostępu do energii, włączenia społecznego, sprawiedliwości i niepozostawiania nikogo w tyle. Wszystkie te zasady mają zastosowanie do gospodarstw domowych dotkniętych ubóstwem energetycznym. Energia jest usługą podstawową, w przypadku której w UE odnotowuje się największe luki w dostępie ⁽¹⁰⁾.
- (9) Pojęcie ubóstwa energetycznego wprowadzono w 2009 r. w dyrektywie Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/72/WE ⁽¹¹⁾ i od tego czasu rozszerzono je w narracji na temat sprawiedliwej i uczciwej transformacji energetycznej. Najnowsze zmiany prawne wprowadzone w ramach pakietu „Gotowi na 55” ⁽¹²⁾ przewidują kompleksowe podejście do zwalczania podstawowych przyczyn ubóstwa energetycznego. W pakiecie tym wprowadzono pierwszą ogólnounijną definicję ubóstwa energetycznego w dyrektywie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2023/1791 ⁽¹³⁾ w połączeniu z przepisami dotyczącymi priorytetowego traktowania środków w zakresie efektywności energetycznej i renowacji budynków wśród grup dotkniętych ubóstwem energetycznym i innych grup szczególnie wrażliwych.
- (10) Ubóstwo energetyczne dotyczy wszystkich państw członkowskich. W związku z tym w art. 3 ust. 3 lit. d) rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/1999 ⁽¹⁴⁾ nałożono na państwa członkowskie wymóg oszacowania liczby obywateli dotkniętych ubóstwem energetycznym, ustanowienia celu dotyczącego zmniejszenia tej liczby, jeśli jest ona wysoka, oraz opisanie polityk i środków służących zwalczaniu ubóstwa energetycznego w ich ostatecznych krajowych planach w dziedzinie energii i klimatu. Państwa członkowskie musiały przedłożyć takie informacje po raz pierwszy w 2019 r.
- (11) Pierwszym krokiem w kierunku uznania i zidentyfikowania problemu i jego szerszego kontekstu jest ujęcie definicji ubóstwa energetycznego w prawie krajowym. Definicja ta pomoże wszystkim odpowiednim podmiotom w opracowywaniu właściwych reakcji służących przeciwdziałaniu ubóstwu energetycznemu na szczeblu lokalnym, regionalnym, krajowym i unijnym, z uwzględnieniem połączenia jego trzech głównych przyczyn, tj. niskich dochodów, wyższych rachunków za energię i niskiej efektywności energetycznej.

⁽⁷⁾ Zalecenie Komisji (UE) 2020/1563 z dnia 14 października 2020 r. dotyczące ubóstwa energetycznego (Dz.U. L 357 z 27.10.2020, s. 35).

⁽⁸⁾ Dokument roboczy służb Komisji „Wytyczne UE w sprawie ubóstwa energetycznego” (SWD(2020) 960 final).

⁽⁹⁾ Zalecenie Rady z dnia 16 czerwca 2022 r. w sprawie zapewnienia sprawiedliwej transformacji w kierunku neutralności klimatycznej, 2022/C 243/04 (Dz.U. C 243 z 27.6.2022, s. 35).

⁽¹⁰⁾ SWD(2023) 213 final/2.

⁽¹¹⁾ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/72/WE z dnia 13 lipca 2009 r. dotycząca wspólnych zasad rynku wewnętrznego energii elektrycznej i uchylająca dyrektywę 2003/54/WE (Dz.U. L 211 z 14.8.2009, s. 55).

⁽¹²⁾ Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady Europejskiej, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów (COM(2021) 550 final).

⁽¹³⁾ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2023/1791 z dnia 13 września 2023 r. w sprawie efektywności energetycznej oraz zmieniająca rozporządzenie (UE) 2023/955 (Dz.U. L 231 z 20.9.2023, s. 1)

⁽¹⁴⁾ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/1999 z dnia 11 grudnia 2018 r. w sprawie zarządzania unią energetyczną i działaniami w dziedzinie klimatu, zmiany rozporządzeń Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 663/2009 i (WE) nr 715/2009, dyrektyw Parlamentu Europejskiego i Rady 94/22/WE, 98/70/WE, 2009/31/WE, 2009/73/WE, 2010/31/UE, 2012/27/UE i 2013/30/UE, dyrektyw Rady 2009/119/WE i (EU) 2015/652 oraz uchyleń rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 525/2013 (Dz.U. L 328 z 21.12.2018, s. 1).

- (12) Pojęcie ubóstwa energetycznego jest powiązane – choć nie tożsame – z pojęciem odbiorców wrażliwych. W art. 28 dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/944 ⁽¹⁵⁾ i art. 3 ust. 3 dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/73/WE ⁽¹⁶⁾ nałożono na państwa członkowskie wymóg zdefiniowania pojęcia odbiorców wrażliwych, które może się odnosić do ubóstwa energetycznego, jak również do innych kryteriów, takich jak krytyczna zależność od urządzeń elektrycznych ze względu na stan zdrowia i wiek.
- (13) 18 państw członkowskich uwzględniło ubóstwo energetyczne jako odrębne zjawisko w swoich obowiązujących krajowych planach w dziedzinie energii i klimatu, jednak zaledwie około połowa państw członkowskich przedstawiła szczegółowe definicje, jasne pomiary i bezpośrednią politykę dotyczącą rozwiązania problemu ubóstwa energetycznego ⁽¹⁷⁾.
- (14) Państwa członkowskie są zobowiązane zaktualizować krajowe plany w dziedzinie energii i klimatu do czerwca 2024 r. Należy je wspierać w tym procesie i w rozwiązywaniu problemu ubóstwa energetycznego na szczeblu krajowym za pomocą skutecznych pakietów strategicznych i dalszych wytycznych, które byłyby uzupełnieniem zalecenia Komisji (UE) 2020/1563.
- (15) Rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2023/955 ⁽¹⁸⁾ ustanowiono Społeczny Fundusz Klimatyczny w celu przeciwdziałania potencjalnym negatywnym skutkom dystrybucyjnym wynikającym z rozszerzenia o sektor budynków i transportu drogowego zakresu nowego unijnego systemu handlu uprawnieniami do emisji dla tych dwóch sektorów i przemysłu drobnego (ETS2) zgodnie z dyrektywą 2003/87/WE ⁽¹⁹⁾. Celem Społecznego Funduszu Klimatycznego jest zapewnienie państwom członkowskim finansowania w celu wsparcia gospodarstw domowych znajdujących się w trudnej sytuacji, w tym gospodarstw domowych dotkniętych ubóstwem energetycznym, mikroprzedsiębiorstw i użytkowników transportu znajdujących się w trudnej sytuacji, którzy są szczególnie dotknięci ubóstwem energetycznym i transportowym, przez wspieranie inwestycji na rzecz zwiększenia efektywności energetycznej oraz dostępu do bezemisyjnych i niskoemisyjnych mobilności i transportu. Aby odblokować finansowanie, państwa członkowskie mają przedłożyć swoje plany społeczno-klimatyczne do czerwca 2025 r., korzystając z aktualizacji krajowych planów w dziedzinie energii i klimatu z 2024 r.
- (16) Aktualizacja krajowych planów w dziedzinie energii i klimatu oraz ustanowienie planów społeczno-klimatycznych zgodnie z rozporządzeniem (UE) 2023/955 stanowi dla państw członkowskich okazję do odzwierciedlenia nie tylko wyższego poziomu ambicji unijnych ram prawnych w odniesieniu do celów w dziedzinie energii i klimatu, ale również do wspierania sprawiedliwości i zapewnienia stabilnych ram zmniejszenia ubóstwa energetycznego.
- (17) Kluczem do określenia liczby osób dotkniętych ubóstwem energetycznym jest gromadzenie danych na temat odpowiednich wskaźników. Nieobowiązkowe moduły *ad hoc* w ramach europejskiego badania dochodów, włączenia społecznego i warunków życia, jak np. dotyczącego niemożności utrzymania dostatecznie chłodnego mieszkania latem oraz zdolności gospodarstwa domowego do pokrycia wystarczającego poziomu zużycia energii w domu, przeprowadzonych w 2023 r., czy też dotyczącego efektywności energetycznej, które ma być przeprowadzone w 2024 r., mogą dostarczyć dodatkowych użytecznych danych istotnych do określenia liczby gospodarstw domowych dotkniętych ubóstwem energetycznym w kontekście krajowym lub regionalnym. Biorąc pod uwagę rosnące prawdopodobieństwo wystąpienia fal upałów w wyniku zmiany klimatu, informacje dotyczące zdolności gospodarstwa domowego do zaspokojenia wszystkich potrzeb energetycznych w domu pozwoliłyby na lepsze i bardziej ukierunkowane przyjęcie strategii i opcji zwalczania problemu upałów i innych zagrożeń klimatycznych, a także skutków ubóstwa energetycznego.

⁽¹⁵⁾ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/944 z dnia 5 czerwca 2019 r. w sprawie wspólnych zasad rynku wewnętrznego energii elektrycznej oraz zmieniająca dyrektywę 2012/27/UE (Dz.U. L 158 z 14.6.2019, s. 125).

⁽¹⁶⁾ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/73/WE z dnia 13 lipca 2009 r. dotycząca wspólnych zasad rynku wewnętrznego gazu ziemnego i uchylająca dyrektywę 2003/55/WE (Dz.U. L 211 z 14.8.2009, s. 94).

⁽¹⁷⁾ Komisja Europejska, Dyrekcja Generalna ds. Energii, Bouzarovski, S., Thomson, H., Cornelis, M. i in., *Towards an inclusive energy transition in the European Union: confronting energy poverty amidst a global crisis* [W kierunku transformacji energetycznej sprzyjającej włączeniu społecznemu w Unii Europejskiej: walka z ubóstwem energetycznym w obliczu globalnego kryzysu], Urząd Publikacji, 2020, <https://data.europa.eu/doi/10.2833/103649>.

⁽¹⁸⁾ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2023/955 z dnia 10 maja 2023 r. w sprawie ustanowienia Społecznego Funduszu Klimatycznego i zmieniające rozporządzenie (UE) 2021/1060 (Dz.U. L 130 z 16.5.2023, s. 1).

⁽¹⁹⁾ Dyrektywa 2003/87/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 13 października 2003 r. ustanawiająca system handlu przydziałami emisji gazów cieplarnianych w Unii oraz zmieniająca dyrektywę Rady 96/61/WE (Dz.U. L 275 z 25.10.2003, s. 32).

- (18) Niektóre państwa członkowskie zajmują się problemem ubóstwa energetycznego głównie z punktu widzenia przystępności cenowej za pomocą systemów wsparcia dla gospodarstw domowych znajdujących się w trudnej sytuacji, ukierunkowanego na rozwiązanie problemu nieprzystępności cenowej mieszkań i energii, a zapewnianego na przykład w formie obniżek podatkowych, taryf socjalnych, bonów energetycznych lub dodatków do ogrzewania. Wszystkie środki cenowe zmieniają koszt krańcowy zużycia energii. Takie systemy są ważne w czasach kryzysu i potrzebne w przypadku braku modernizacji strukturalnej, ale nie stanowią podstawy dla usprawnień strukturalnych z korzyścią dla gospodarstw domowych znajdujących się w trudnej sytuacji. Mogą one ograniczyć zachęty do zmniejszania zużycia energii i inwestowania w środki w zakresie efektywności energetycznej. Środki w zakresie dochodów również zapewniają natychmiastową pomoc, nie zmieniając przy tym bezpośrednio krańcowych kosztów zużycia energii, ale nie mają długoterminowego wpływu na zapotrzebowanie na energię. Należy zatem priorytetowo potraktować środki, które umożliwiają gospodarstwom domowym dotkniętym ubóstwem energetycznym i gospodarstwom domowym znajdującym się w trudnej sytuacji podjęcie własnych działań w celu poprawy ich stylu życia pod względem efektywności energetycznej i zużycia energii ze źródeł odnawialnych.
- (19) W odniesieniu do gospodarstw domowych dotkniętych ubóstwem energetycznym państwa członkowskie stosują połączenie podejść i działań, które różnią się pod względem wpływu na konsumentów końcowych: środki wsparcia cenowego są bezpośrednio ukierunkowane na ostateczną zapłaconą cenę energii; systemy wsparcia dochodu zachowują sygnał cenowy na rynku i jako takie nadal zapewniają zachęty do ograniczania zużycia energii, zwiększając przy tym przystępność cenową zużycia energii, a także bardziej strukturalne środki, które dotyczą długoterminowej przystępności cenowej systemów energetycznych. Środki strukturalne to środki, które służą zwalczaniu podstawowych przyczyn ubóstwa energetycznego za pomocą inwestycji w efektywność energetyczną lub odnawialne źródła energii. Mają one długotrwałe skutki i sprzyjają osiągnięciu celu Unii, jakim jest sprawiedliwa transformacja energetyczna. Należy je zatem traktować priorytetowo wraz z uzupełniającymi odpowiednimi środkami społecznymi. Środki wprowadzane przez państwa członkowskie powinny również mieć na celu dywersyfikację opcji energetycznych dla odbiorców, co jednocześnie zapobiegnie uzależnieniu odbiorców wrażliwych od paliw kopalnych, w szczególności gazu kopalnego, węgla i ropy naftowej, oraz pozwoli uniknąć ryzyka, że w trakcie transformacji odbiorcy ci będą musieli stawić czoła rosnącym kosztom sieciowym i administracyjnym. W związku z tym rozwiązanie problemu ubóstwa energetycznego i zapewnienie sprawiedliwej transformacji zależą przede wszystkim od wybranej kombinacji środków z różnych dziedzin polityki.
- (20) Podczas kryzysu energetycznego potrzeba ochrony konsumentów przed wysokimi i zmiennymi cenami energii spowodowała większe wykorzystanie instrumentów opartych na dochodzie i cenach w całej Unii. Większość środków nie była jednak odpowiednio ukierunkowana. Chociaż środki wsparcia dochodu zapewniają cenne siatki bezpieczeństwa socjalnego, mogą zostać szybko wdrożone, a w przypadku ich ukierunkowania mogą zapewnić natychmiastową pomoc dotkniętym gospodarstwom domowym, prawdopodobnie nie spowodują skutków strukturalnych wykraczających poza okres wypłaty lub stosowania i mogą stwarzać ryzyko uzależnienia od paliw kopalnych i od dotacji. Wiąże się również z ryzykiem ograniczenia finansowania publicznego z większej liczby środków strukturalnych, które są kapitałochłonne, takich jak renowacje budynków.
- (21) Dostęp do energii w Unii jest zapewniony przez unijne ramy prawne, a konsumenci korzystają z usługi powszechnej, w szczególności w odniesieniu do energii elektrycznej. Oprócz wsparcia przystępności cenowej dla osób potrzebujących większość państw członkowskich wprowadza system dostawcy z urzędu w celu ochrony konsumentów w przypadku niewydolności dostawcy. W celu dalszej ochrony konsumentów i zapewnienia ciągłości dostaw zachęca się państwa członkowskie do zapewnienia dostawcy z urzędu.
- (22) Zgodnie z art. 10 ust. 11 dyrektywy (UE) 2019/944 dostawcy dostarczają odbiorcom będącym gospodarstwami domowymi adekwatne informacje dotyczące rozwiązań alternatywnych w stosunku do odłączenia z odpowiednim wyprzedzeniem przed planowanym odłączeniem. Odbiorcy wrażliwi powinni być odpowiednio chronieni przed odłączeniem energii elektrycznej i nie powinni być stawiani w sytuacji, w której byliby zmuszeni do odłączenia się od sieci. Aby zagwarantować dostęp do energii osobom znajdującym się w najtrudniejszej sytuacji, należy zachęcać państwa członkowskie do działania zgodnie z dobrymi praktykami w tej dziedzinie w całej Unii.
- (23) Ze względu na jego złożony charakter ubóstwo energetyczne należy traktować jako problem wielodyscyplinarny, który wymaga podejścia wielosektorowego obejmującego przede wszystkim, choć nie tylko, sektory polityki energetycznej i społecznej, przy jednoczesnym uwzględnieniu bardzo konkretnych zobowiązań prawnych wynikających z przepisów dotyczących energii i klimatu. System zarządzania ubóstwem energetycznym powinien zatem umożliwiać współpracę międzyresortową i pionową między krajowymi, regionalnymi i lokalnymi strukturami rządowymi, a także szersze konsultacje z odpowiednimi zainteresowanymi stronami i partnerami społecznymi z różnych sektorów, aby przyczynić się do świadomego podejmowania decyzji. W tym celu można również rozważyć wielopoziomowy dialog w dziedzinie klimatu i energii ustanowiony na podstawie art. 11 rozporządzenia (UE) 2018/1999.

- (24) Mocną stroną obserwatoriów ubóstwa energetycznego jest to, że skupiają one wszystkie kluczowe zaangażowane podmioty w celu wypracowania międzysektorowego zrozumienia sytuacji ubóstwa energetycznego na wszystkich szczeblach. W związku z tym jest to wielodyscyplinarne narzędzie zarządzania, które może służyć jako sztandarowy projekt w innych obszarach polityki. Takie obserwatoria mogą również stanowić platformę dla zainteresowanych stron, umożliwiającą im udział w krajowej i lokalnej debacie oraz przekazywanie kluczowych informacji na temat problemu ubóstwa energetycznego i proponowanie inicjatyw politycznych.
- (25) Praktyka pokazała, że jednym z kluczowych elementów skutecznego nawiązywania kontaktu z gospodarstwami domowymi dotkniętymi ubóstwem energetycznym zarówno w kontekście identyfikacji beneficjentów systemów wsparcia, jak i docierania do nich, jest zaufanie.
- (26) Zasadniczą rolę w dążeniu do rozwiązania problemu ubóstwa energetycznego odgrywają skuteczna komunikacja i wymiana informacji w sposób przyjazny dla użytkownika. Gospodarstwa domowe dotknięte ubóstwem energetycznym mają różne potrzeby i możliwości nawiązywania kontaktu, a dostęp do odpowiednich informacji może być ograniczony. Skutecznymi narzędziami mogą być sieci doradztwa energetycznego lub punkty kompleksowej obsługi określone w dyrektywie (UE) 2023/1791 wraz z wnioskami dotyczącymi charakterystyki energetycznej budynków. Narzędzia te powinny być łatwo dostępne i dostosowane do potrzeb gospodarstw domowych o niskich dochodach, znajdujących się w trudnej sytuacji lub dotkniętych ubóstwem energetycznym, a także mogą być zapewniane za pośrednictwem pracowników opieki społecznej i opieki zdrowotnej lub innych pracowników pierwszego kontaktu, którzy mają regularny bezpośredni kontakt z takimi grupami społecznymi.
- (27) W pakiecie „Gotowi na 55” i komunikacie „REPowerEU: Wspólne europejskie działania w kierunku bezpiecznej i zrównoważonej energii po przystępnej cenie”⁽²⁰⁾ Komisja wyraźnie stwierdziła, że środki w zakresie efektywności energetycznej, w tym w sektorze budynków, są skutecznymi działaniami na rzecz wzmocnienia pozycji i ochrony gospodarstw domowych dotkniętych ubóstwem energetycznym i znajdujących się w trudnej sytuacji. Poprawa charakterystyki energetycznej budynków może złagodzić potencjalne negatywne skutki społeczne i zmaksymalizować korzyści społeczne, zwłaszcza w odniesieniu do poprawy warunków życia w budynkach o najgorszej charakterystyce energetycznej oraz złagodzenia ubóstwa energetycznego lub nawet zapobiegania mu.
- (28) Priorytetowe traktowanie efektywności energetycznej jest kluczową zasadą zapisaną w prawie Unii. Podstawę prawną jej stosowania stanowi art. 3 dyrektywy (UE) 2023/1791. Poprawa efektywności energetycznej ma ogromne znaczenie w przeciwdziałaniu ubóstwu energetycznemu oraz zwiększa dobrostan ludzi i mieszkańców.
- (29) Nadanie priorytetu renowacji budynków o najgorszej charakterystyce energetycznej pozwala bezpośrednio rozwiązać problem ubóstwa energetycznego, ponieważ to w takich budynkach zwykle mieszkają osoby dotknięte ubóstwem energetycznym i osoby znajdujące się w trudnej sytuacji. Dzięki renowacji energetycznej można znacznie zmniejszyć zapotrzebowanie domów na energię do ogrzewania i chłodzenia, a w konsekwencji zapewnić mieszkańcom odpowiednie wewnętrzne warunki klimatyczne przy niższych rachunkach za energię, co przyczyni się do wyjścia gospodarstw domowych z ubóstwa energetycznego. Dodatkowo zwiększenie skali renowacji energetycznej budynków może wygenerować i utrzymać miejsca pracy, które pośrednio przyczyniają się do dobrobytu ludności. Nowy europejski Bauhaus⁽²¹⁾ to inicjatywa Unii, której celem jest pomoc w realizacji Europejskiego Zielonego Ładu przez nadanie priorytetu efektywności energetycznej, przystępności cenowej i włączeniu społecznemu.
- (30) Pozytywny wpływ renowacji budynków, w tym na warunki życia, można zmaksymalizować dzięki zastosowaniu zintegrowanych, partycypacyjnych i lokalnych podejść, jeżeli renowacja energetyczna w dzielnicach dotkniętych ubóstwem energetycznym zostanie włączona do szerszych programów włączenia społecznego i rewitalizacji obszarów miejskich. Bariere dla renowacji budynków może tworzyć rozdział zachęt, również dlatego, że najemcy nie mają takich samych możliwości jak właściciele domów, jeśli chodzi o podejmowanie decyzji dotyczących poprawy warunków mieszkaniowych. Rozdział zachęt ma miejsce wówczas, gdy korzyści płynące z transakcji lub inwestycji nie przynoszą bezpośrednich korzyści podmiotowi, który ponosi koszty takiej transakcji lub inwestycji.

⁽²⁰⁾ Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady Europejskiej, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów, REPowerEU: Wspólne europejskie działania w kierunku bezpiecznej i zrównoważonej energii po przystępnej cenie (COM(2022) 108 final).

⁽²¹⁾ Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady Europejskiej, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów, Nowy Europejski Bauhaus: piękno, zrównoważoność, wspólnota (COM(2021) 573 final).

- (31) Należy chronić gospodarstwa domowe znajdujące się w trudnej sytuacji przed wyższymi kosztami mieszkaniowymi, które mogą być następstwem renowacji i prowadzić do eksmisji, wysiedlenia i gentryfikacji. W związku z tym istotne jest, aby państwa członkowskie uważnie monitorowały swoją ogólną kombinację środków z różnych dziedzin polityki w odniesieniu do bezpośrednich lub pośrednich negatywnych skutków dla gospodarstw domowych znajdujących się w trudnej sytuacji. Środki ochrony najemców przed negatywnymi i niepożądanymi skutkami mogą obejmować zapobiegające eksmisji najemców warunkowe wsparcie finansowe na prace renowacyjne, bodźce podatkowe dla właścicieli wynajmujących mieszkania, wsparcie finansowe związane z rozliczeniem lub zmianą harmonogramu zaległości w czynszach dla uboższych gospodarstw domowych, ograniczenie wzrostu czynszu, jeżeli właściciel otrzymuje publiczne wsparcie finansowe, lub środki ustawodawcze zapewniające równowagę między wzrostem czynszu a oszczędnościami energii osiągniętymi w wyniku renowacji. Ważnymi działaniami są również egzekwowanie ram regulacyjnych chroniących najemców i skierowanych do właścicieli wynajmujących mieszkania, a także zapewnianie dostępu do informacji na temat prawa do mieszkania i praw najemców do ochrony przed eksmisją.
- (32) Zasady efektywności energetycznej mają również zastosowanie do energooszczędnych urządzeń gospodarstwa domowego, które mogą przyczynić się do znacznych oszczędności energii. Normy dotyczące efektywności energetycznej, stosowane za pośrednictwem przepisów dotyczących ekoprojektu i etykietowania energetycznego, mogą przynieść duże oszczędności energii unijnym gospodarstwom domowym.
- (33) Inteligentne systemy pomiarowe, które wspierają dokładne odczyty w czasie zbliżonym do rzeczywistego, umożliwiają konsumentom monitorowanie rzeczywistego zużycia energii przez cały dzień i mogą pomóc w identyfikowaniu osób dotkniętych ubóstwem energetycznym. W ten sposób pomagają one konsumentom przejść kontrolę nad ich zachowaniami związanymi ze zużyciem energii i dostosować zużycie z myślą o kontrolowaniu kosztów, a przy tym pozwalają odejść od prognoz i trudności związanych z rozliczaniem z mocą wsteczną. Ma to ogromne znaczenie dla gospodarstw domowych dotkniętych ubóstwem energetycznym, które często borykają się z większymi ograniczeniami finansowymi i odczuwają nieproporcjonalnie większe skutki wahań cen energii. Gospodarstwa domowe dotknięte ubóstwem energetycznym nie powinny być pozbawione dostępu do inteligentnych technologii, które mogą pomóc im w ograniczaniu zużycia energii lub lepszym zarządzaniu tym zużyciem, a także otworzyć przed nimi możliwości czerpania korzyści z bieżących postępów w dziedzinie technologii energetycznych i cyfryzacji.
- (34) Dekarbonizacja systemu energetycznego przez stopniowe wycofywanie paliw kopalnych i zastąpienie ich odnawialnymi źródłami energii ma kluczowe znaczenie w unijnej walce ze zmianą klimatu. Rosyjska inwazja na Ukrainę i skok cen energii wskazują na pilną potrzebę szybszego odejścia od gazu ziemnego do ogrzewania gospodarstw domowych, a w tej sytuacji gospodarstwa domowe dotknięte ubóstwem energetycznym będą wymagały szczególnej uwagi i wsparcia. W Europejskim Zielonym Ładzie określono zasadę, zgodnie z którą nikt nie zostanie pozostawiony w tyle, co ma w tym kontekście ogromne znaczenie. Wspieranie gospodarstw domowych dotkniętych ubóstwem energetycznym w przechodzeniu z paliw kopalnych na tańsze odnawialne źródła energii w kontekście dostaw energii jest kluczowym elementem walki z ubóstwem energetycznym. Znajduje to także odzwierciedlenie w art. 23 ust. 4 dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/2001⁽²²⁾, w którym nałożono na państwa członkowskie wymóg zapewnienia dostępności energii odnawialnej dla wszystkich konsumentów, zwłaszcza gospodarstw domowych o niskich dochodach lub gospodarstw domowych w trudnej sytuacji, które w przeciwnym wypadku nie dysponowałyby wystarczającymi nakładami kapitałowymi, by korzystać z tych środków.
- (35) Energia ze źródeł odnawialnych jest bardziej przystępna cenowo dla konsumentów, jeżeli mają do niej bezpośredni dostęp. Sposobem na przezwycięzenie ograniczonej zdolności gospodarstw domowych dotkniętych ubóstwem energetycznym do dostępu do energii ze źródeł odnawialnych i ich aktywności jako konsumentów w produkcji energii elektrycznej (tzw. prosumentów) mogą być zbiorowe systemy konsumpcji własnej. Bycie prosumentem i uczestniczenie w zbiorowych systemach konsumpcji własnej przynosi szersze korzyści niefinansowe, takie jak wzmocnienie pozycji, nowe umiejętności i włączenie społeczne jednostki, a także zaufanie i wzajemne powiązania dla społeczności.
- (36) Zbiorowe systemy konsumpcji własnej obejmują społeczności energetyczne i systemy dzielenia się energią. Komisja wspiera bieżące skuteczne wdrażanie przepisów Unii dotyczących społeczności energetycznych w państwach członkowskich i proponuje⁽²³⁾ przepisy szczegółowe dotyczące dzielenia się energią. Ważną rolę w udostępnianiu gospodarstwom domowym dotkniętym ubóstwem energetycznym zbiorowych systemów konsumpcji własnej mają do odegrania gminy, zwłaszcza w przypadkach, gdy w przeciwnym razie wejście na rynek wiązałoby się z wymogami finansowymi oraz skomplikowanymi procedurami administracyjnymi i kosztami.

⁽²²⁾ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/2001 z dnia 11 grudnia 2018 r. w sprawie promowania stosowania energii ze źródeł odnawialnych (Dz.U. L 328 z 21.12.2018, s. 82).

⁽²³⁾ Wniosek dotyczący rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady zmieniającego rozporządzenie (UE) 2019/943 i (UE) 2019/942 oraz dyrektywy (UE) 2018/2001 i (UE) 2019/944 w celu udoskonalenia struktury unijnego rynku energii elektrycznej (COM(2023) 148 final).

- (37) Aby zdiagnozować, opracować, ustanowić i wdrożyć środki przeciwdziałające ubóstwu energetycznemu, decydenci polityczni na wszystkich szczeblach muszą być informowani i muszą rozumieć podstawowe przyczyny ubóstwa energetycznego w swoich okręgach wyborczych. Europejski Rok Umiejętności 2023⁽²⁴⁾ i pakt na rzecz umiejętności, stanowiące część europejskiego programu na rzecz umiejętności⁽²⁵⁾, zapewniają członkom paktu możliwość uzyskania odpowiednich wskazówek dotyczących rozwoju umiejętności. Finansowane przez Unię Centrum Doradztwa ds. Ubóstwa Energetycznego⁽²⁶⁾ zapewnia zainteresowanym stronom, w tym władzom lokalnym, internetowe i ukierunkowane szkolenia na temat ubóstwa energetycznego i wsparcie w tej dziedzinie. Ich praca nad wskaźnikami pomaga również państwom członkowskim w wyborze i formułowaniu wskaźników na szczeblu krajowym i lokalnym⁽²⁷⁾.
- (38) Pracownicy znajdujący się w bezpośrednim i regularnym kontakcie z osobami zagrożonymi ubóstwem energetycznym, tacy jak pracownicy opieki zdrowotnej, pracownicy sektora edukacji lub pracownicy socjalni, a także doradcy ds. energii powinni ponadto posiadać umiejętności umożliwiające identyfikację ubóstwa energetycznego oraz udzielanie porad i informacji gospodarstwu domowemu dotkniętym ubóstwem energetycznym. Informacje takie mogą obejmować doradztwo w zakresie podstawowych środków zmniejszających zużycie energii, wyjaśnienie rachunków za energię, doradztwo w zakresie prawa do mieszkania i praw najemców do ochrony przed eksmisją lub informowanie, gdzie można uzyskać dodatkowe porady lub wsparcie.
- (39) Kwestia umiejętności dotyczy również konsumentów jako takich. Aby móc czerpać korzyści z zielonej transformacji energetycznej, konsumenci potrzebują zachęt i umiejętności, aby aktywniej angażować się w kwestie związane z energią dzięki wyższemu poziomowi wiedzy o energii i umiejętności cyfrowych, zgodnie zarówno z ich potrzebami energetycznymi, jak i celami w zakresie zmniejszenia zużycia energii. Wymaga to takich umiejętności jak wykorzystanie inteligentnych liczników oraz korzystanie z elastyczności popytu i odnawialnych źródeł energii. W tym kontekście szczególną uwagę należy zwrócić na gospodarstwa domowe znajdujące się w trudnej sytuacji i dotknięte ubóstwem energetycznym, aby pomóc im poszerzyć ich wiedzę o energii i wiedzę finansową oraz rozwijać ich umiejętności cyfrowe, a także przełamać ich trudniejszą sytuację wynikającą z gorszej pozycji wyjściowej, również w kontekście upowszechniania innowacyjnych technologii. Niektóre grupy mogą mieć ograniczone możliwości wprowadzenia odpowiednich środków, w tym osoby wynajmujące mieszkania, zajmujące mieszkania socjalne lub innego rodzaju lokale mieszkalne niebędące ich własnością.
- (40) Dostępne są środki finansowe na rozwiązanie problemu ubóstwa energetycznego. Co najmniej 30 % całkowitej kwoty budżetu Unii przewidzianej w wieloletnich ramach finansowych na lata 2021–2027⁽²⁸⁾ oraz całkowitej kwoty z Instrumentu Unii Europejskiej na rzecz Odbudowy⁽²⁹⁾ i co najmniej 37 % całkowitej kwoty z Instrumentu na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności⁽³⁰⁾ należy przeznaczyć na uwzględnianie celów klimatycznych. W tym kontekście istnieją duże możliwości finansowania środków strukturalnych mających na celu rozwiązanie problemu ubóstwa energetycznego. W szczególności zgodnie z rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/241 państwa członkowskie przydzieliły znaczną część zasobów na środki w zakresie efektywności energetycznej, w tym na renowację budynków. W przeglądzie planów i procesie włączenia rozdziałów REPowerEU ubóstwo energetyczne odgrywa ważną rolę jako jeden z sześciu celów, do realizacji których powinny przyczynić się reformy i inwestycje. Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego i Fundusz Spójności⁽³¹⁾ również zapewniają znaczne inwestycje na rzecz wdrażania środków w zakresie efektywności energetycznej, w tym w szczególności w celu przeciwdziałania ubóstwu energetycznemu.

⁽²⁴⁾ Decyzja Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2023/936 z dnia 10 maja 2023 r. w sprawie Europejskiego Roku Umiejętności (Dz.U. L 125 z 11.5.2023, s. 1).

⁽²⁵⁾ Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów, Europejski program na rzecz umiejętności służący zrównoważonej konkurencyjności, sprawiedliwości społecznej i odporności (COM (2020) 274 final).

⁽²⁶⁾ Centrum Doradztwa ds. Ubóstwa Energetycznego (EPAH) (europa.eu).

⁽²⁷⁾ https://energy-poverty.ec.europa.eu/observing-energy-poverty/national-indicators_pl.

⁽²⁸⁾ Rozporządzenie Rady (UE, Euratom) 2020/2093 z dnia 17 grudnia 2020 r. określające wieloletnie ramy finansowe na lata 2021–2027 (Dz.U. L 433 I z 22.12.2020, s. 11).

⁽²⁹⁾ Rozporządzenie Rady (UE) 2020/2094 z dnia 14 grudnia 2020 r. ustanawiające Instrument Unii Europejskiej na rzecz Odbudowy w celu wsparcia odbudowy w następstwie kryzysu związanego z COVID-19 (Dz.U. L 433 I z 22.12.2020, s. 23).

⁽³⁰⁾ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/241 z dnia 12 lutego 2021 r. ustanawiające Instrument na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności (Dz.U. L 57 z 18.2.2021, s. 17).

⁽³¹⁾ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1058 z dnia 24 czerwca 2021 r. w sprawie Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Funduszu Spójności (Dz.U. L 231 z 30.6.2021, s. 60).

- (41) Fundusz na rzecz Sprawiedliwej Transformacji ⁽³²⁾, jako część mechanizmu sprawiedliwej transformacji, przyczynia się do finansowania środków w zakresie efektywności energetycznej na terytoriach borykających się z poważnymi wyzwaniami społeczno-gospodarczymi wynikającymi z procesu transformacji w kierunku osiągnięcia unijnych celów w zakresie energii i klimatu na 2030 r. Wiele z tych terytoriów to główne obszary ubóstwa energetycznego. Ubóstwo energetyczne kwalifikuje się ponadto do finansowania z dochodów krajowych w ramach unijnego systemu handlu uprawnieniami do emisji ustanowionego dyrektywą Parlamentu Europejskiego i Rady 2003/87/WE ⁽³³⁾ oraz do przydziałów w ramach funduszu modernizacyjnego ⁽³⁴⁾ i przyszłego Społecznego Funduszu Klimatycznego.
- (42) Komisja zarządza projektami ukierunkowanymi na rozwiązanie problemu ubóstwa energetycznego w ramach programu „Horyzont Europa” i Programu działań na rzecz środowiska i klimatu (LIFE) ⁽³⁵⁾. Oprócz tego za pośrednictwem finansowanego przez Unię Centrum Doradztwa ds. Ubóstwa Energetycznego zapewnia ona gminom pomoc techniczną w zakresie diagnozowania ubóstwa energetycznego oraz planowania i wdrażania ukierunkowanych działań lokalnych. Za pomocą Instrumentu Wsparcia Technicznego ⁽³⁶⁾ Komisja wspiera państwa członkowskie, na ich wnioski, w ich staraniach na rzecz opracowania i wdrożenia reform, w tym w obszarze ubóstwa energetycznego, renowacji budynków oraz w opracowywaniu planów społeczno-klimatycznych.
- (43) Środki strukturalne, zwłaszcza te dotyczące dostępu do efektywności energetycznej, renowacji budynków lub energii ze źródeł odnawialnych, wymagają znacznego, stałego finansowania z góry, zgodnie z art. 28 dyrektywy (UE) 2023/1791. Ważne jest, aby wydatki publiczne i systemy finansowania były odpowiednio dostosowane, tak aby wspierać gospodarstwa domowe znajdujące się w trudnej sytuacji i dotknięte ubóstwem energetycznym, mobilizować dodatkowe inwestycje prywatne, promować produkty pożyczkowe na rzecz efektywności energetycznej i zapewniać gwarancje publiczne. Państwa członkowskie powinny również dostosować swoje plany i programy finansowane z funduszy unijnych, tak aby ukierunkować je na gospodarstwa domowe znajdujące się w trudnej sytuacji i dotknięte ubóstwem energetycznym, a jednocześnie tworzyć synergie w całej Unii oraz między krajowymi, regionalnymi i lokalnymi planami i programami.
- (44) Biorąc pod uwagę, że gospodarstwa domowe dotknięte ubóstwem energetycznym nie posiadają zasobów własnych i mają ograniczony dostęp do kredytów komercyjnych, napotykać one przeszkody w dostępie do finansowania inwestycji. Takie gospodarstwa domowe potrzebują zatem publicznego wsparcia finansowego, które może przyjąć formę bezpośredniej dotacji z góry, płatności bezpośredniej na prace związane z efektywnością energetyczną lub renowacją, pożyczki ze środków publicznych umożliwiającej gospodarstwom domowym spłatę inwestycji publicznych w miarę oszczędzania na rachunku za energię, pożyczek o zerowym lub obniżonym oprocentowaniu lub innego innowacyjnego sposobu finansowania i które pomoże im sfinansować prace związane z renowacją energetyczną.

NINIEJSZYM ZALECA, ABY PAŃSTWA CZŁONKOWSKIE:

Sekcja I – Wdrażanie ram prawnych

1. Podjęły szybkie działania w celu transpozycji i wdrożenia do prawa krajowego definicji ubóstwa energetycznego zgodnie z art. 2 pkt 52 dyrektywy (UE) 2023/1791. W krajowej definicji należy odróżnić pojęcie ubóstwa energetycznego od pojęcia odbiorców wrażliwych na podstawie art. 3 dyrektywy 2009/73/WE, art. 28 dyrektywy (UE) 2019/944 i art. 24 ust. 1 akapit pierwszy dyrektywy (UE) 2023/1791.

⁽³²⁾ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1056 z dnia 24 czerwca 2021 r. ustanawiające Fundusz na rzecz Sprawiedliwej Transformacji (Dz.U. L 231 z 30.6.2021, p. 1).

⁽³³⁾ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2023/959 z dnia 10 maja 2023 r. zmieniająca dyrektywę 2003/87/WE ustanawiającą system handlu przydziałami emisji gazów cieplarnianych w Unii oraz decyzję (UE) 2015/1814 w sprawie ustanowienia i funkcjonowania rezerwy stabilności rynkowej dla unijnego systemu handlu uprawnieniami do emisji gazów cieplarnianych (Dz.U. L 130 z 16.5.2023, p. 134).

⁽³⁴⁾ Rozporządzenie wykonawcze Komisji (UE) 2020/1001 z dnia 9 lipca 2020 r. ustanawiające szczegółowe zasady stosowania dyrektywy 2003/87/WE Parlamentu Europejskiego i Rady w odniesieniu do funkcjonowania funduszu modernizacyjnego wspierającego inwestycje w modernizację systemów energetycznych oraz poprawę efektywności energetycznej niektórych państw członkowskich (C (2020)4541) (Dz.U. L 221 z 10.7.2020, s. 107).

⁽³⁵⁾ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/783 z dnia 29 kwietnia 2021 r. ustanawiające Program działań na rzecz środowiska i klimatu (LIFE) i uchylające rozporządzenie (UE) nr 1293/2013 (Dz.U. L 172 z 17.5.2021, s. 53).

⁽³⁶⁾ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/240 z dnia 10 lutego 2021 r. ustanawiające Instrument Wsparcia Technicznego (Dz.U. L 57 z 18.2.2021, s. 1).

2. Zapewniły należyte odzwierciedlenie różnic między pojęciami odbiorców wrażliwych i ubóstwa energetycznego, a także ich komplementarności w politykach i środkach na szczeblu krajowym, tak aby pomóc państwom członkowskim w przygotowaniu odpowiednich pakietów polityki w celu rozwiązania problemu ubóstwa energetycznego oraz środków wzmacniających pozycję.
3. Wykorzystały całościowe ramy ustanowione w krajowych planach w dziedzinie energii i klimatu do analizy problemu ubóstwa energetycznego na ich terytorium i aktualizacji informacji na ten temat oraz do zastanowienia się nad sposobami rozwiązania tego problemu. W ramach tego działania państwa członkowskie powinny poczynić pierwsze kroki w przygotowaniu swoich planów społeczno-klimatycznych.
4. Przeanalizowały wskaźniki przedstawione na szczeblu krajowym i unijnym w celu ustalenia liczby gospodarstw domowych dotkniętych ubóstwem energetycznym oraz uczestniczyły w badaniach w ramach odpowiednich modułów europejskiego badania dochodów i warunków życia. Państwa członkowskie powinny zwrócić szczególną uwagę na jakość danych i porównywalność alternatywnych źródeł danych oraz zapewnić przejrzystość co do wskaźników, które stosują do identyfikacji i zwalczania ubóstwa energetycznego (w tym informacji na temat decyli dochodów).

Sekcja II – Środki strukturalne, przystępność cenowa i dostęp do energii

5. Wyraźnie rozróżniły środki strukturalne mające na celu rozwiązanie problemu ubóstwa energetycznego od środków mających na celu poprawę przystępności cenowej energii.
6. Nadały priorytet skutecznym i dobrze ukierunkowanym środkom strukturalnym w celu zwalczania podstawowych przyczyn ubóstwa energetycznego, jeśli chodzi o efektywność energetyczną, renowację budynków, modernizację termiczną (z poszanowaniem charakteru budynków), dostęp do energooszczędnych urządzeń i energii ze źródeł odnawialnych. Państwa członkowskie mogą uzupełnić środki strukturalne dobrze ukierunkowanymi środkami mającymi na celu poprawę przystępności cenowej energii, takimi jak ukierunkowane wsparcie dochodu i taryfy socjalne, lub tymczasowe wsparcie gospodarstw domowych dotkniętych ubóstwem energetycznym.
7. Wprowadziły środki zapobiegające odłączaniu odbiorców dotkniętych ubóstwem energetycznym i odbiorców wrażliwych za pośrednictwem ukierunkowanych systemów wsparcia finansowego, a także podjęły działania, zarówno krótko-, jak i długoterminowe, obejmujące m.in. plany płatności i doradztwo w zakresie efektywności energetycznej, umowy na dostawy alternatywne lub pomoc ze strony służb socjalnych i organizacji społeczeństwa obywatelskiego. Aby zapewnić dalszą ochronę konsumentów i ciągłość dostaw, państwa członkowskie powinny zapewnić dostawcę z urzędu.
8. Zapewniły spójność polityk, w szczególności polityki energetycznej i społecznej, oraz unikały wprowadzania sprzecznych środków. Państwa członkowskie powinny uwzględnić ubóstwo energetyczne w szerzej rozumianej i zintegrowanej polityce społecznej i w podejściach do sprawiedliwości społecznej oraz stosować strategie polityczne sprzyjające włączeniu społecznemu i wzmocnieniu pozycji, w szczególności w odniesieniu do gospodarstw domowych dotkniętych ubóstwem energetycznym, najemców, osób zajmujących mieszkania socjalne i mieszkających w budynkach o najgorszej charakterystyce energetycznej.

Sekcja III – Zarządzanie

10. Zapewniły wzmocnione zarządzanie przy zastosowaniu całościowego podejścia do przeciwdziałania ubóstwu energetycznemu, w tym współpracę międzyresortową i pionową w ramach krajowych, regionalnych i lokalnych struktur zarządzania, obejmującą ściślejszą współpracę z gospodarstwami domowymi znajdującymi się w trudnej sytuacji oraz odpowiednimi partnerami w dziedzinie energii i partnerami społecznymi oraz zainteresowanymi stronami.
11. Rozważyły wyznaczenie i wzmocnienie pozycji krajowych obserwatoriów ubóstwa energetycznego, które mogą obejmować organy publiczne, środowisko akademickie, organizacje pozarządowe, dostawców usług energetycznych i dostawców energii, a jednocześnie przyznały im jasny mandat i zapewniły środki do identyfikowania, monitorowania i analizowania sytuacji ubóstwa energetycznego na szczeblu lokalnym, regionalnym i krajowym w celu kształtowania procesu decyzyjnego.

Sekcja IV – Zaufanie, zaangażowanie i komunikacja

12. Przy opracowywaniu środków i działań w celu przeciwdziałania ubóstwu energetycznemu zwracały szczególną uwagę na ukierunkowaną i dostosowaną do potrzeb komunikację, która buduje zaufanie wśród beneficjentów odpowiednich systemów i pozwala uniknąć stygmatyzacji grup społecznych w trudnej sytuacji. Państwa członkowskie powinny wykorzystywać wykwalifikowanych pracowników pierwszego kontaktu, o których mowa w pkt 21, do pomocy w identyfikowaniu gospodarstw domowych dotkniętych ubóstwem energetycznym i doradzaniu im.
13. Zintensyfikowały kampanie informacyjne na temat efektywności energetycznej skierowane do gospodarstw domowych dotkniętych ubóstwem energetycznym w celu zapewnienia, aby te grupy społeczne otrzymywały dostosowane do potrzeb informacje i porady, przy jednoczesnym wykorzystaniu całego potencjału sieci doradztwa energetycznego i punktów kompleksowej obsługi. Kampanie te powinny zachęcać do stosowania środków w zakresie efektywności energetycznej również w sektorze wynajmu, zmniejszających rozdział zachęt między wynajmującymi i najemcami oraz ograniczających ubóstwo energetyczne za sprawą niższych rachunków za energię wynikających z renowacji.

Sekcja V – Efektywność energetyczna

14. Podjęły działania w celu przyspieszenia renowacji budynków o najgorszej charakterystyce energetycznej w taki sposób, by zapewnić gospodarstwom domowym oszczędności co najmniej na poziomie umożliwiającym im osiągnięcie odpowiedniego komfortu cieplnego wewnątrz budynku. Środki wsparcia dla gospodarstw domowych dotkniętych ubóstwem energetycznym należy opracować tak, aby uwzględnić strukturę własności na rynku mieszkaniowym i uniknąć wykluczenia z jednej strony właścicieli domów dotkniętych ubóstwem energetycznym, a z drugiej – najemców.
15. Ustanowiły zabezpieczenia regulacyjne i społeczne oraz przeanalizowały kombinacje środków z różnych dziedzin polityki w celu zapewnienia, aby koszty wynikające z poprawy efektywności energetycznej lub renowacji mieszkań nie powodowały nadmiernego wzrostu czynszów i kosztów mieszkaniowych, co może prowadzić do problemów związanych z nieprzystępnością cenową, wysiedleń mieszkańców, eksmisji i gentryfikacji.
16. Ustanowiły systemy umożliwiające gospodarstwom domowym dotkniętym ubóstwem energetycznym dostęp do energooszczędnych urządzeń gospodarstwa domowego w celu obniżenia rachunków za energię zarówno najemców, jak i właścicieli domów.
17. Przyspieszyły wdrażanie inteligentnych systemów pomiarowych zapewniających konsumentom szybki dostęp do informacji o zużyciu energii elektrycznej i gazu oraz umożliwiającym im zarządzanie zużyciem energii i czerpanie korzyści z postępów w dziedzinie technologii energetycznych i cyfryzacji. W działaniach tych należy uwzględnić szczególne potrzeby odbiorców dotkniętych ubóstwem energetycznym i odbiorców wrażliwych oraz zapewnić zgodność z unijnymi standardami ochrony danych.

Sekcja VI – Dostęp do odnawialnych źródeł energii

18. Zapewniły gospodarstwom domowym dotkniętym ubóstwem energetycznym możliwość uczestniczenia w zyskach z dekarbonizacji i sprawiedliwej społecznie transformacji. Wszystkie gospodarstwa domowe powinny mieć równy dostęp do energii ze źródeł odnawialnych i innowacyjnych technologii energetycznych oraz korzystać ze stopniowego wycofywania paliw kopalnych w sektorze ogrzewania.
19. Umożliwiły gospodarstwom domowym dotkniętym ubóstwem energetycznym dostęp do systemów dzielenia się energią m.in. przez usunięcie finansowych barier wejścia dla takich gospodarstw domowych oraz zachęcanie gmin do angażowania się w takie systemy.

Sekcja VII – Umiejętności

20. Zapewniły, aby decydenci na wszystkich szczeblach administracji, a także praktycy i doradcy w dziedzinie energii byli przeszkoleni w kwestiach energetycznych, w tym w zakresie zagadnień związanych z ubóstwem energetycznym, z uwzględnieniem wielowymiarowych aspektów ubóstwa energetycznego i kontekstu przejścia na czystą energię. Państwa członkowskie powinny korzystać z dostępnego unijnego wsparcia technicznego w tej dziedzinie.

21. Wdrożyły programy mające na celu przeszkolenie pracowników pierwszego kontaktu w tematyce ubóstwa energetycznego i rozwiązań w zakresie zielonej energii. Pracownicy pierwszego kontaktu, do których byłyby skierowane te programy, powinni obejmować pracowników opieki zdrowotnej i opieki społecznej lub innych specjalistów, którzy mogą pomóc w identyfikacji gospodarstw domowych dotkniętych ubóstwem energetycznym i bezpośrednio udzielać im porad i informacji na temat rozwiązań służących zmniejszeniu zużycia energii i umożliwiających dostęp do bardziej przystępnych cenowo i innowacyjnych źródeł energii.
22. Oferowały ukierunkowane kursy szkoleniowe dla gospodarstw domowych dotkniętych ubóstwem energetycznym, w tym gospodarstw o niskim poziomie umiejętności cyfrowych. Takie kursy powinny poszerzać wiedzę na temat energii i rozwijać umiejętności cyfrowe gospodarstw domowych dotkniętych ubóstwem energetycznym, umożliwić im lepsze kontrolowanie rachunków za energię i aktywny udział w czystej i sprawiedliwej transformacji energetycznej.

Sekcja VIII – Finansowanie

23. Wykorzystywały dostępne finansowanie unijne do dalszego przeciwdziałania ubóstwu energetycznemu za pośrednictwem uzależnionych od wysokości dochodów i dostosowanych do potrzeb systemów wsparcia na rzecz efektywności energetycznej oraz systemów zapewniających gospodarstwom domowym dotkniętym ubóstwem energetycznym dostęp do zbiorowych systemów konsumpcji własnej. Państwa członkowskie powinny w jak największym stopniu uprościć warunki ubiegania się o fundusze oraz ograniczyć liczbę przeszkód administracyjnych i koszty towarzyszące takim wnioskom.
24. Opracowały specjalne systemy wsparcia na rzecz efektywności energetycznej ukierunkowane na gospodarstwa domowe dotknięte ubóstwem energetycznym. Przy tworzeniu takich systemów państwa członkowskie powinny pamiętać, że te gospodarstwa domowe nie mogą sobie pozwolić na pokrycie kosztów początkowych renowacji, chociaż byłyby one zwracane na późniejszym etapie, oraz że gospodarstwa te nie korzystają z premii i odliczeń związanych z wysokością podatku, ponieważ ich podatek dochodowy jest minimalny.
25. Wspierały rozwój i zwiększanie skali innowacyjnych systemów finansowania działań i programów w zakresie energii ze źródeł odnawialnych i efektywności energetycznej przeznaczonych dla gospodarstw domowych dotkniętych ubóstwem energetycznym.

Sporządzono w Brukseli dnia 20 października 2023 r.

W imieniu Komisji
Kadri SIMSON
Członek Komisji